

**REGIMUL SUCCESIUNII VACANTE ÎN DREPTUL
CONFLICTUAL AL REPUBLICII MOLDOVA**

Valeriu BABĂRĂ

CZU: [341.9:347.65](478)

valeriubabara@gmail.com

Din punctul de vedere al dreptului material, succesiunea va fi vacantă în situația în care aceasta rămâne fără moștenitori, fie datorită faptului că defunctul nu a avut moștenitori și nici nu a lăsat legatari, fie datorită faptului că moștenitorii existenți au renunțat la succesiune sau nu au acceptat-o în termenul prevăzut de lege. Succesiunea vacantă revine statului, care va culege întregul activ și pasiv care o compun.

În acest sens, prin dispoziția art.2190 Cod civil se stabilește că „În cazul în care defunctul nu are rude și nici soț supraviețuitor sau aceștia nu pot moșteni din anumite motive, moștenitor legal este statul”. Totodată, potrivit art.2409 alin.(1) Cod civil „În cazul în care ca urmare a procedurii prevăzute de art.2410, moștenitorul nu va fi determinat sau dacă toți moștenitorii au decăzut din dreptul la moștenire, notarul care desfășoară procedura succesorală va întocmi un act care să confirme că nu există alți moștenitori decât statul”. Conform actului menționat la alin.(1), statul este considerat moștenitor și i se eliberează certificat de moștenitor în baza moștenirii vacante.

Din perspectiva dreptului internațional privat, regimul succesiunii vacante este reglementat de prevederile art.2669 Cod civil, potrivit căruia „În măsura în care, conform legii aplicabile succesiunii în temeiul prezentului capitol, nu există niciun moștenitor sau niciun legatar pentru bunurile desemnate printr-o dispoziție pentru cauză de moarte și nicio persoană fizică nu are calitatea de moștenitor în temeiul legii, aplicarea legii astfel determinate nu aduce atingere dreptului unui stat sau al unei entități desemnate în acest scop de respectivul stat să dobândească, în temeiul legii sale, bunurile din masa succesorală situate pe teritoriul său, cu condiția ca creditorul să aibă dreptul să solicite satisfacerea creanțelor lor din masa succesorală în ansamblul său”.

Remarcăm că textul art.2669 Cod civil al Republicii Moldova este o copie fidelă a art.33 din Regulamentul (UE) nr.650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4.07.2012 privind competența, legea

aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor [1, p.107].

Din sensul prevederilor art.2669 Cod civil, identic cu art.33 din Regulamentul (UE) nr.650/2012, rezultă că raționamentul conflictual parcurge două etape logice [2, p.313].

Prima etapă constă în calificarea succesiunii ca fiind vacantă sau nu. Astfel, art.2669 prevede că această calificare se efectuează „conform legii aplicabile succesiunii”, fiind incidentă legea determinată potrivit art.2657 sau 2658 Codul civil, aflându-ne în prezența calificării secundare, deoarece se face după *lex causae*.

Așadar, calificarea succesiunii ca fiind vacantă constituie o problemă de moștenire și, în consecință, potrivit legii moștenirii vor fi apreciate, dacă sunt întrunite condițiile legale pentru ca succesiunea să fie considerată vacantă.

Pentru cea de-a doua etapă, art.2669 prevede că, dacă succesiunea este vacantă „bunurile din masa succesorală situate pe teritoriul său” sunt preluate în temeiul dispozițiilor legii Republicii Moldova privind atribuirea bunurilor unei succesiuni vacante.

Această prevedere reprezintă o normă conflictuală care face aplicarea principiului *lex rei sitae*, adică legii locului situării bunurilor stabilită de art.2599 Cod civil.

În mod implicit, această soluție legislativă exprimă concepția legiuitorului cu privire la natura dreptului statului de a culege succesiunea vacantă. Faptul că bunurile care fac obiectul succesiunii vacante revin statului pe teritoriul căruia acestea se află relevă că dreptul statului este calificat ca un drept originar de a culege bunurile fără stăpân aflate pe teritoriul său (drept de desherență), în temeiul suveranității sale (*de jure imperii*), indiferent de natura bunului.

Observăm că legislația națională și legislația europeană mai sus citată a acceptat teza desherenței, astfel că bunurile vor fi culese de statul pe teritoriul căruia se află (*bona vacantia, res nullius*).

În ceea ce privește soluția conflictuală actuală, față de reglementarea anterioară până la modificările operate la Codul civil prin Legea nr.133 din 15.11.2018, în vigoare din 1.03.2019 [3], care prevedea că în cazul

în care dreptul Republicii Moldova era *lex causae*, succesiunea mobilă vacantă revine statului al cărui cetățean a fost *de cuius*, la data morții sale, în baza unui drept de moștenire (*de jure hereditas*), pe când succesiunea imobiliară vacantă aparține statului pe al cărui teritoriu sunt situate imobilele, dreptul statului fiind calificat, în acest caz, ca un drept originar de a culege bunurile fără stăpân aflate pe teritoriul său (drept de desherență), în prezent obiectul succesiunii vacante a fost extins și la bunurile mobile, nu doar la cele imobile.

Astfel, o persoană care are reședința obișnuită în străinătate decedează și lasă bunuri în Republica Moldova, condițiile legale pentru ca succesiunea acestei persoane să fie considerată vacantă, în sensul că nu are moștenitori cu vocație succesorală etc., se va aprecia după legea străină, dar dreptul de a culege succesiunea, dacă aceasta a fost declarată vacantă, revine statului Republica Moldova.

Constatăm că norma conflictuală care trimite la *lex situs* este formulată unilateral, și se referă numai la dreptul statului (Republica Moldova) de a culege bunurile mobile și imobile fără stăpân aflate pe teritoriul său.

Această soluție conflictuală de a circumstanța în materia succesiunii vacante, prin excepție față de imensa majoritate a normelor conflictuale, numai sfera de aplicare a dreptului Republicii Moldova este rațională, justificându-se prin preocuparea firească de a proteja drepturile propriului stat în preluarea succesiunii vacante existente pe teritoriul său.

Preluarea de către stat (Republica Moldova) a bunurilor la care ne referim se efectuează, așa cum rezultă în mod explicit din prevederile art.2669 Cod civil „în temeiul legii sale, bunurile din masa succesorală situate pe teritoriul său”.

În ipoteza în care dreptul statului de a culege succesiunea vacantă ar fi fost calificat ca un drept de moștenire (*de jure hereditas*), așa cum prevedea norma conflictuală anterioară, succesiunea ar fi revenit statului pe teritoriul căruia defunctul și-a avut ultima reședință obișnuită sau statului a cărui lege a fost aleasă de defunct pentru a se aplica moștenirii sale.

În concluzie, remarcăm că determinarea regimului conflictual al succesiunii vacante implică aplicarea succesivă a două legi, și anume:

a) legea succesiunii (*lex successionis*), în funcție de care se stabilește caracterul vacant al succesiunii;

b) legea locului situării (*lex situs*), care guvernează dreptul statului de preluare a succesiunii declarate vacante, aflată pe teritoriul său.

Referințe:

1. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, nr.L201 din 27.07.2012.
2. SITARU, D.A. *Drept Internațional privat*. București: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-606-18-0238-8.
3. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.66-75 din 1.03.2019.